

УДК.330.01:332.1ч.

Топішко І.І.

Кандидат економічних наук,
доцент, завідувач кафедри економічної теорії
Національного університету “Острозька академія”

ДО ПИТАННЯ ЩОДО МОЖЛИВИХ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВВЕДЕННЯ ЗЕМЛІ В РИНКОВИЙ ОБІГ

Незважаючи на виключно важливу роль для України сільського господарства та АПК в цілому, в їх функціонуванні нагромадилось немало проблем та суперечностей. “Як не прикро це писати, - зазначає академік П.Т.Саблук, - але за час існування як держави Україна так і не виробила власну аграрну політику” [1, с.43].

Як нинішній стан сільськогосподарського виробництва, так і перспективи його розвитку в майбутньому у вирішальній мірі визначаються характером реформування земельних відносин. Вже найближчим часом планується завершити земельну реформу, зняти мораторій на купівлю-продаж землі і ввести її в ринковий обіг. Перетворення землі в об'єкт купівлі-продажу обумовить фундаментальні зміни не лише в аграрних відносинах, а й в усій системі суспільних відносин. У випадку введення землі в ринковий обіг з високою ймовірністю можна прогнозувати, як на наш погляд, наступні процеси.

1. Відбудеться чергове стрімке і масове обезземелення селянства. Абсолютна більшість селян буде позбавлена не лише реального, а й формального (юридичного) права власності на землю, а отже й на створюваний продукт.

2. Власність на землю буде сконцентрована в руках нечисельної групи осіб, насамперед представників олігархічного капіталу. Зрощування крупної земельної власності з крупним фінансово-олігархічним капіталом, до того ж не

нелегітимним капіталом,загрожує трансформацією нинішньої моделі “дикого” капіталізму не в модель соціально орієнтованої ринкової економіки, а в щось небачене й нечуване до цього часу в історії людства. Це буде поєднання принципів “дикого” капіталізму з яскраво вираженими елементами феодалізму, рабства та патріархального укладу.

3. Домінування створених на основі концентрації земельних ресурсів агрохолдингів (латифундій) призведе до утвердження монокультурності. Такі тенденції чітко прослідковуються вже нині. При повному занепаді тваринництва Україна все в більшій мірі починає спеціалізуватись на вирощуванні соняшнику і ріпаку та їх експорті, до того ж в непереробленому вигляді.

4. Обезземелення селянства разом з утвердженням монокультури обумовить загострення проблем безробіття. Рівень зайнятості сільського населення різко знизиться, масове безробіття трансформується в застійне, хронічне. Це обумовить загострення соціально-політичної та криміногенної ситуації як на селі, так і в суспільстві в цілому.

5. Земельна рента поповнюватиме кишені землевласників-олігархів, а не державну казну. Оскільки вона входить в структуру ціни сільськогосподарської продукції, то це призведе до суттєвого подорожчання продуктів харчування і зниження рівня життя не лише сільських жителів, а й всього населення.

6. Головний аргумент сторонників введення землі в ринковий обіг зводиться до того, що вона за таких умов може використовуватись як об'єкт застави. А це, мовляв, відкриє шлях до широкомасштабного кредитування та інвестування, а отже й динамічного розвитку цієї сфери. В умовах домінування іноземного капіталу в банківському секторі (а це вже на сьогодні реальність), використання землі в якості об'єкта застави неминуче і в широких масштабах призведе до привласнення її представниками іноземного капіталу. Таким чином, не лише селянство, а й весь український народ за короткий проміжок часу може опинитись на неналежній йому землі. А це вже пряма, безпосередня загроза

національній безпеці та державності. Широко розповсюджені твердження, у відповідності з якими шляхом прийняття відповідних законодавчих актів буде унеможливлено перехід землі у власність представників іноземного капіталу виглядають або як примітивна наївність, або ж як маскування свідомого і цілеспрямованого ошукування великих мас людей, насамперед селянства. Доречно було б нагадати, що і в ході підготовки так званої масової, “народної”, великої (ваучерної) приватизації демагоги- приватизатори незмінно стверджували, що мова йде про передачу державної власності народу і перетворення, таким чином, працівників у реальних власників. Натомість, ця державна (народна) власність де-факто опинилася не в руках народу, а в руках окремих його представників (олігархів), причому нерідко на основі принципів рідства та кумівства. Народ же в результаті цієї афери був позбавлений власності не тільки на засоби виробництва, а й на створюваний продукт. Він також позбавлений нині будь-якої реальної можливості впливати на процеси розподілу та перерозподілу національного доходу, а отже і формування доходів на індивідуальному та колективному рівні.

На основі глибокого вивчення та узагальнення багатющого як світового, так і вітчизняного досвіду проведення земельних реформ необхідно, як на наш погляд, вносити суттєві корективи в сучасну земельну реформу в Україні. Варто було б змінити, а зробити це ще не пізно, головний її вектор, спрямованість. Найбільш сприйнятливим на даному етапі розвитку суспільства є алгоритм реформування, що базується на державній формі власності і різноманітних, включно з приватними, формах землекористування і типах господарювання. В ринковий обіг необхідно вводити не право володіння, а право користування землею (оренду). Це унеможливить обезземелення селянства, формування прошарку нових латифундистів, що привласнюватимуть значну частину суспільного багатства не на трудовій основі, а на основі титулу власності. Такий підхід не суперечить найбільш фундаментальним принципам функціонування

ринкової економіки.

Література:

1. Саблук П.Т. Аграрна політика і трансформаційні зміни в сільському господарстві України періоду становлення ринку // Збірник. Трансформація сільського господарства та села. Львів, 2010.